

ROZHOVOR S MGR. HAMPLOVOU - TUPOZRAKOST

Jak vyžrát na tupozrakost

Časté zakopávání dítěte, narážení do věcí, mrkání očí anebo mhouření mohou být prvními signály onemocnění zvaného tupozrakost. Snížená schopnost vidění levým nebo pravým okem postihuje celá 3 % dětské populace. O tom, jak odhalit tak vážnou zrakovou vadu, jsme hovořili s ortoptistkou Martinou Hamplovou, která se této problematice věnuje přes deset let.

Léta pracujete v České společnosti ortoptistek. Co je to za společnost a jaké je její poslání?

Česká společnost ortoptistek je dobrovolná organizace sdružující ortoptistky v České republice. Aktivně se podílí na zvyšování odborné úrovně svých členek. V současné době jich registrujeme přes jedno sto. Ortoptistky se zabývají rehabilitací zrakových funkcí. U tupozrakosti se snaží pomocí různých metod zvýšit zrakovou ostrost, u šilhání usilují o zlepšení postavení očí pomocí rehabilitace. Konečným výsledkem by mělo být nejen kosmeticky přijatelné postavení očí, ale hlavně plné obnovení všech funkcí oka včetně prostorového vidění. Kvalita vidění ovlivňuje kvalitu života v jakémkoliv věku. U dětí má navíc zásadní vliv na jejich vzdělání a pozdější uplatnění.

Tupozrakost, která postihovala lidstvo odnedávna, bývala vrozená anebo získaná. Nakolik se na jejím dnešním výskytu projevují civilizační vlivy?

To nelze jednoznačně určit. Ze statistik však víme, že nejčastější příčinou tupozrakosti kromě šilhání, bývá ve většině případů vyšší dioptrická vada, šedý zákal, úraz oka nebo jiné zrakové onemocnění.

Z toho vyplývá, že léčba tupozrakosti není jen záležitostí ortoptistek, očních lékařů, ale i rodičů. Co by ti měli vědět o této nemoci?

Máte pravdu. Rodiče hrají při léčbě tupozrakosti velice důležitou roli. A právě tohle byl hlavní motiv, který mne a kolektiv ortoptistek vedl k napsání publikace Tupozrakost a její léčba. Věříme, že až si ji rodiče přečtou, uvědomí si, jak nezbytná je spolupráce s odborníky a že se při léčbě nejedná o krátkodobou záležitost. Většina rodičů, nebo chcete-li veřejnost, vůbec netuší, že i dítě, které vidí mravenečka na zemi, může trpět těžkou tupozrakostí. Je totiž opravdu velký rozdíl dívat se jen jedním okem nebo oběma očima současně. Řečeno jednoduše, pokud by každý rodič střídavým zakrytím jednoho a pak druhého oka vyzkoušel, zda jeho dítě vidí každým okem zvlášť stejně dobře, mohlo by se alespoň částečně

zabránit pozdním nepříznivým diagnostikám. Právě tuto zcela jednoduchou informaci bychom rádi dostali k co nejširší veřejnosti.

Jaké jsou následky, pokud neobjevíme onemocnění dítěte včas?

Opravdu vážné. Samozřejmě není průběh léčby tupozrakosti u každého dítěte stejný, a tak není možné s jistotou říci, jak velké následky můžeme předpokládat. Později diagnostikované děti již mají ztížené podmínky pro léčbu nebo se jim dokonce už nedá pomoci. Pozdě diagnostikovaná nebo neléčená tupozrakost může dítě např. při poranění lépe vidoucího oka zcela vyřadit z normálního života. Při těžké tupozrakosti vidí pouze na vzdálenost do jednoho metru, a to ještě jen obrysově. Zraní-li si dítě s těžkou, neléčenou tupozrakostí své lépe vidoucí oko, například ve 13 letech, stává se závislým na pomoci druhé osoby. Neléčená nebo pozdě diagnostikovaná tupozrakost může patnáctiletého teenagera vyřadit z výběru mnoha povolání. Zůstane-li dítě z jakéhokoli důvodu na jedno oko tupozraké, bude se potýkat s nejrůznějšími potížemi po celý zbytek života. Mnoho rodičů si myslí, že tupozrakost u svého dítěte nechají v dospělosti odstranit laserem či jinou operací. To ale není možné. Pokud není tupozrakost včas odhalena (nejlépe ve dvou až třech letech) a následně léčena (minimálně do dvanácti let věku dítěte), pak už není šance na vyléčení.

V tom případě by zřejmě pomohla depistáž zrakového onemocnění. Jak to funguje v zahraničí a co se plánuje u nás?

Letos v únoru jsem navštívila Akademii pro ortoptisty v Salzburgu. V Rakousku je screening nastaven velice zajímavým způsobem. Již roční dítě může rodič nechat preventivně vyšetřit u očního lékaře nebo u ortoptisty. Je-li zjištěn jakýkoli oční problém, zůstávají nadále v péči a vyšetření je hrazeno státem. Další vyšetření hrazené státem pak mají opět ve dvou i třech letech.

Při pravidelné roční prohlídce dítě ještě neumí komunikovat. Vlastně první vyšetření zrakové ostrosti v našich podmínkách je až při pravidelné tříleté prohlídce, následně pak až v pěti letech, tedy v době kdy dítě sice možná lépe komunikuje a je vyšetřitelné, ale na léčbu tupozrakosti je už poměrně pozdě. Jsou i případy, kdy ani v 5 letech nemusí být tupozrakost diagnostikována, a při sedmileté prohlídce pak již víceméně není příliš velká naděje na zlepšení. Proto jsme připravili společně se speciálními pedagogy mateřských škol dvouletý výzkum u tříletých dětí a společně s pediatry pak screeningové vyšetření dětí v šesti měsících v prvním roce, ve dvou letech a ve třech letech. Nepostradatelnými v tomto výzkumu jsou pro nás samozřejmě nejen pediatři, ale zejména oční lékaři. Zjistíme-li jakékoli odchylky od normálního nálezu, budou tyto děti následně předány očním specialistům. Statistické zpracování a vyhodnocení pak bude jistě velice zajímavé nejenom pro nás, ale i pro lékaře a širokou veřejnost.

O screeningu se rovněž hovořilo na nedávné mezinárodní odborné konferenci k problematice tupozrakosti. Tam kromě jiného zazněly návrhy jak snížit tříprocentní onemocnění dětí...

Ano, je to tak. Screening a spolupráce očních ambulancí, ortoptistů a dalších specialistů s léčebnami pro děti se zrakovým postižením byly hlavními tématy konference, která se konala v léčebně pro děti se zrakovým postižením ve Dvoře Králové nad Labem. Mimochodem řečeno, ročně se v této léčebně vystřídá přibližně 200 až 220 dětí. Školní dítě doma dodržuje okluzní terapii, která je pro léčbu nezbytná, jen s velkými obtížemi. A tak umístění do léčebny je pro ně mnohdy přímo vysvobozením. Obava rodičů, že během léčby zanedbá školní docházku, tu není na místě. Léčebna má dokonale zavedený funkční systém, který dítěti zajistí nejen školní docházku, ale i vysoce specializovanou odbornou péči.

Může mít tupozraké dítě problémy ve škole?

Ano, a to velké. U dětí, kde je diagnostikována jakákoli dysfunkční porucha (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie), může být příčinou špatného čtení, psaní nebo počítání například diplopie neboli dvojitě vidění. Mnoho dětí se šilháním, kterému říkáme mikrostrabismus, protože to na nich zatím není vidět, může mít nebo už má dvojitě vidění. Pokud dítě vidí dvojitě, může psát pod nebo nad linku a velice často si plete písmenka při čtení a má potíže s počítáním. V tom případě je zapotřebí, aby rodiče co nejdříve zajistili dítěti kompletní vyšetření u očního lékaře a následně u ortoptisty. Zde jsou pro školní děti s diplopií opět nepostradatelným pomocníkem léčebny se školním zařízením. Novým trendem na normálních základních školách je pak spolupráce učitelů se speciálními pedagogy, kterou by bylo dobré co nejvíce rozšířit.

Děkuji za rozhovor.

Svatoslav Čobirka